

Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm un tā ieviešana Latvijas tiesību aktos

Council Framework Decision on Use of Criminal Law in the Fight against Certain Forms and Expressions of Racism and Xenophobia and its Implementation into Latvian Law

Artūrs Kučs

LU Juridiskā fakultāte

Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedras docents

E-pasts: Arturs.Kucs@lu.lv

Rakstā ilustrētā pamatproblēma attiecināma uz tā saucamo „vēstures likumu” (*memory laws*) – likumu, kas aizliedz valsts un sabiedrības vēsturē būtiskus notikumus interpretēt atšķirīgi no oficiāli pieņemtās versijas – nepieciešamību un atbilstību tiesībām uz vārda brīvību. Visspilgtākais piemērs šādām tiesību normām ir 2008. gada 28. novembrī Eiropas Savienības Padomes pieņemtais Pamatlēmums par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem (turpmāk – Pamatlēmums), kurš uzliek valstīm par pienākumu sodīt personas, kuras publiski noliedz, attaisno vai rupji banalizē nacistu režīma īstenoto holokaustu vai citu režīmu pastrādātos genocīdus, kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci. Ilgstošās diskusijas par Pamatlēmuma tekstu ieskicē atšķirīgas vērtību prioritātes Eiropas Savienības dalībvalstīs, piemēram, cilvēka cieņas aizsardzība iepretim vārda brīvībai. Diametrāli pretējie viedokļi par starptautiskos kriminālnoziegumus noliedzozo izteikumu aizlieguma nepieciešamību ilustrē arī citus katras valsts vēsturē, politiskajā kultūrā un tradīcijās balstītus faktoros, kas liek apšaubīt vienota risinājuma piemērotību. Dalībvalstu sākotnējā iecere aizliegumu attiecināt tikai uz nacistu pastrādātajiem noziegumiem parāda vēl joprojām eksistējošo plaisu starp Rietumeiropas un Austrumeiropas valstīm komunisma režīma noziegumu apzināšanā un novērtēšanā. Raksts arī aktualizē jautājumu par to, vai Pamatlēmumā ietvertais valstu pienākums aizliegt noteikta veida darbības atbilst citām valsts starptautiskajām saistībām, tai skaitā pienākumam garantēt brīvu viedokļu apmaiņu un pētniecisko brīvību vēstures jautājumos. Noslēgumā problēmjautājumi tiek analizēti, pētot Pamatlēmuma ieviešanu Latvijas tiesību sistēmā, tai sekojošos grozījumus Latvijas Krimināllikumā un tiesību aizsardzības iestāžu sākotnējo praksi šo normu piemērošanā.

Atslēgvārdi: Eiropas Savienības tiesības, cilvēktiesības, tiesības uz vārda brīvību, naida kurināšanas aizliegums, Eiropas Savienības tiesību aktu ieviešana nacionālajās tiesībās.